

IUS CANONICUM. Revista del Instituto „Martin de Azpilcueta”,
Universidad de Navarra. Vol. XI, 1971. (Nr 21 oraz 22).

Ius canonicum to półrocznik wydawany przez instytut Martin de Azpilcueta uniwersytetu w Pamplonie. Redaktorem naczelnym jest Jevier Herva-da, dyrektor instytutu oraz profesor i kierownik katedry kanonicznego prawa konstytucyjnego w Pamplonie. Ius canonicum jest czasopismem stosunkowo młodym, ukazuje się od roku 1961. Jest to jednak czasopismo prężne, zdobyło sobie miejsce w czołówce periodyków kanonistycznych. Podkreślić trzeba aktualność poruszanej tematyki. Omówione poniżej numery tego czasopisma za rok 1971 posłużą jako przykład i dowód, że kanonistyka reprezentowana na uniwersytecie w Nawarze bierze w obróbkę problemy jak najbardziej aktualne i podstawowe. Tę ostatnią cechę należy równie mocno zaakcentować. Kanoniści zgrupowani wokół Ius canonicum zasłużyli się prawu kościelnemu pracami zarówno nad jurydyczną jakością tego prawa jak też nad jego teologicznym wymiarem. Wnieśli swój wkład do podbudowy miejsca prawa kanonicznego zarówno wśród nauk prawnych, jak i wśród dyscyplin teologicznych.

Prezentując to pismo nie można pominąć jego nowoczesnej formy. Znajdujemy tu nie tylko artykuły i recenzje, ale wywiady, opinie, ankiety — wydaje się, że forma stosowana przez redakcję Ius canonicum mogłaby zainspirować redakcje innych periodyków naukowych! Szata graficzna jest godna pozazdroszczenia, bardzo bogata i urozmaicona (czcionka, różny układ szpalt, zdjęcia autorów).

Pierwszy numer z roku 1971 podzielono na sześć części: wywiady, opinie, kwestionariusz, dossier, ankieta i bibliografia (na którą składają się wywiady z autorami oraz recenzje).

Przeprowadzono cztery wywiady na temat aktualnych problemów prawa kościelnego. Dające się słyszeć głosy o przeżyciu się systemu konkordatowego oraz przygotowywane rewizje niektórych konkordatów skłoniły redakcję do przeprowadzenia wywiadu na temat przyszłości systemu konkordatowego ze znanym znawcą prawa konkordatowego i autorem szeregu prac o stosunku Kościoła do państwa, prof. A. de la Herą z Sewilli. A. de la Hera widzi główny problem w pluralizmie religijnym. Nie wypowiadając sądu o przyszłości konkordatów widzi jednak także inne sposoby uregulowania stosunków Kościół — państwo.

P. Lombardía, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Pamplonie, udzielił wywiadu na temat zasad i techniki nowego prawa kanonicznego. Punktem wyjściowym wywiadu są nowe zasady porządku prawnego w Kościele,

jakie pociąga za sobą nauka Soboru Watykańskiego II. P. Lombardia mówi o funkcji kanonisty w Kościele, o roli sądownictwa kościelnego i o interpretacji autentycznej (w stosunku do interpretacji sądowej i doktrynalnej), o hierarchii norm kanonicznych i o demokracji w Kościele. Szczególną uwagę poświęca konieczności prawnego zabezpieczenia inicjatywy prywatnej w Kościele.

J. Maldonado, profesor prawa kanonicznego uniwersytetu w Madrycie, mówi o roli prawników w obecnym prawie kościelnym. Charakteryzuje prądy antyjurydyczne w Kościele i widzi w nowej teologii szansę dla prawa kanonicznego. Współczesna eklezjologia stawia przed prawem kościelnym takie problemy jak zabezpieczenie praw osoby ludzkiej, zasada legalności, stosunek praw osoby do podstawowych praw wiernych, prawo fundamentalne, prawo interkonfesyjne, wolność religijna. Na wszystkie te problemy patrzy z punktu widzenia techniki prawa.

A. del Portillo, konsultor Komisji dla rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, udzielił wywiadu na temat praw wiernych. Del Portillo przyjmuje jako punkt wyjściowy tezę, że apostołstwo jest misją całego Kościoła. Na tym tle podkreśla służebną rolę hierarchii. Fakt ten musi reforma prawa kościelnego uwzględnić przez wydanie ustaw odpowiednich dla różnych inicjatyw w Kościele, wywodzących się z działania Ducha św. na wszystkich wiernych. Gdy chodzi o stosunek praw człowieka do praw wiernych, del Portillo podkreśla, że prawo kanoniczne musi respektować prawa osoby, aczkolwiek nie zajmuje się ich zabezpieczeniem, gdyż czyni to prawo państwowe. Prawa osoby, respektowane przez Kościół w całej ich integralności, nabierają w Kościele nowego wymiaru. Ponadto autor porusza problem praw wiernych i porządku społecznego, autonomii i odpowiedzialności wiernych oraz hierarchii norm prawnych. Końcowa część wywiadu poświęcona jest analizie praw przysługujących wiernym w Kościele: prawa do własnej duchowości, do pomocy prawnej, do dobrej opinii oraz do wyrażania swojej opinii.

W dziale *Opinie* redakcja zamieściła polemikę O. Giacchi, profesora prawa kanonicznego na uniwersytecie katolickim w Mediolanie. Giacchi polemizuje z zarzutami wysuniętymi po serii wykładów wygłoszonych przez niego w Pamplonie. Punkty polemiczne to stosunek prawa kanonicznego do prawa rzymskiego, cywilizacji zachodniej, pastoralnych celów Kościoła, ekumenizmu, ducha miłości i prawa państwowego.

St. Kuttnerowi, dyrektorowi Instytutu Średniowiecznego Prawa Kanonicznego przy uniwersytecie kalifornijskim, przedłożono kwestionariusz: *Ustawa, doktryna, jurysprudencja*. Jako najważniejsze problemy postawione przed prawem kanonicznym przez Sobór Watykański II wymienia: kolegialność, urząd hierarchiczny jako służba („stewardship, not lordship”), pastoralny cel prawa kanonicznego, ochrona praw indywidualnych, zasada pomocniczości, otwarcie na inicjatywy indywidualne. Autor uważa za konieczne, by prawo kościelne odzwierciedlało struktury sakramentalne Kościoła.

J. A. Souto przedłożył dossier wypowiedzi na temat rozwiązalności małżeństwa dokonanego. Okazją do zasięgnięcia wypowiedzi na ten temat były propozycje profesorów P. Huizing i J. Bernhard, wysuwające nową koncepcję małżeństwa dokonanego. Trzej kanoniści, E. Saldon z Abancay (Peru) oraz T. Rincon i E. Tajero z Nawarry wzięli pod lupę fakty historyczne, na które powołują się Huizing i Bernhard. Saldon twierdzi, że w epoce patrystycznej nierozzerwalność małżeństwa nie była tylko ideałem etycznym, lecz wyrażano ją pojęciami kategorycznymi i uznawano jako obowiązującą. Rincon zajął

się historią zagadnienia w wieku IX — XIII i wykazuje, że z dokonaniem małżeństwa łączyła się jego nierozzerwalność. Wreszcie Tajero analizując w. XIV — XV ujawnia ówczesną świadomość, że uczestniczenie przez małżonków w misterium stawia ich w nowej sytuacji. Podsumowując zauważa J. A. Souto, że koncepcja dokonania duchowego, sugerowana przez niektórych autorów prowadzi do przyjęcia idei małżeństwa rozerwanego.

W związku z tym zagadnieniem postawiono przed trzema uczonymi pytanie, czy istnieją w chrześcijaństwie powołania nieodwołalne. W optyce tego pytania była nie tylko nierozzerwalność małżeństwa, lecz także celibat i dozgonne dziewictwo. Odpowiedź potwierdzającą uzasadniają M. Martínez Dorral, profesor filozofii, L.F. Mateo-Seco, profesor patrystyki oraz P. Rodríguez, profesor dogmatyki, wszyscy z Nawarry.

P. J. Viladrich, profesor-adiunkt teorii fundamentalnej prawa kanonicznego uniwersytetu w Pamplonie, zajął się ankietą na temat: *Poglądy na nową kanonistykę*. Z ankietą zwrócono się do młodych kanonistów. Przedłożono im następujące problemy: 1. Czy prawo kanoniczne potrafi uporać się ze współczesnym protestem przeciw prawu? Czy podoła wymogom i krytycyzmowi młodej generacji? 2. Jaki jest obraz współczesnego prawa kościelnego? Jaki jego stosunek do sprawiedliwości Bożej? Jaka jest funkcja kościelna kanonisty? 3. Jaki jest stosunek prawa kościelnego do teologii? 4. Jakie możliwości dla studiów i rozwoju prawa kościelnego przedstawiają wydziały prawa i prawa kanonicznego? 5. Jakie jest miejsce prawa kanonicznego na wydziałach prawa? 6. Czy kanonista może oceniać krytycznie prawo kościelne i jurysprudencję i administrację kościelną? 7. Czy prawo kościelne dysponuje odpowiednimi środkami technicznymi, by ująć implikacje Soboru? 8. Co sądzić o prawie fundamentalnym? Odpowiedzi nadesłało dwunastu kanonistów, wśród nich cztery panie (M. Bahima i M. D. Sánchez Guillén z Pamplony oraz R. Maestri i O. Fumagalli z Mediolanu).

Drugi numer z tego samego roku przynosi w pierwszym dziale dwa wywiady i osiem artykułów poświęconych problemowi centralnego zarządzania Kościołem. Redaktor naczelny, J. Hervada, udzielił wywiadu na temat podstaw i zasad centralnego zarządzania Kościołem, a C. de Diego-Lora, profesor kanonicznego prawa procesowego i wicedziekan wydziału prawa kanonicznego uniwersytetu w Pamplonie, konfrontuje aktualne kanoniczne prawo procesowe z konstytucją *Gaudium et spes*.

Na centralny temat składają się ponadto następujące artykuły: H. Heimerl, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Graz, *Die Funktion des Bischofs für die Leitung der Gesamtkirche*; J. Gaudemet, profesor prawa rzymskiego w Ecole Pratique des Hautes Etudes w Paryżu, *Aspects de la Primauté romaine du Ve siècle*, W. M. Plöchl, dyrektor instytutu prawa kościelnego uniwersytetu wiedeńskiego, *Das Factum „Konzil“ in rechtshistorischer Sicht*; J. A. Souto, sekretarz redakcji *Ius canonicum*, *La función de gobierno*; J. Arias profesor kanonicznego prawa karnego w Nawarze, *La función consultiva*; M. Lopez Alarcon, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Murcia, *Jerarquia y control administrativo*; G. Delgada, profesor-adiunkt organizacji kościelnej na uniwersytecie w Nawarze, *El principio de coordinación en la Administración central de la Iglesia*; J. Calvo, profesor kościelnego prawa publicznego zewnętrznego uniwersytetu w Nawarze, *Los principios de paridad y reconocimiento en las relaciones de la Iglesia „ad extra“*.

Ponadto znajdujemy w omawianym tomie jeszcze dwa inne artykuły. J. L. Gu-

tierrez w pracy *El principio de subsidiariedad y la igualdad radical de los fieles* zwraca uwagę, że autonomia i wolność osoby ogranicza interwencję władzy do zakresu, w jakim to jest konieczne, by osoba mogła wykonać przypadające jej zadania. To założenie każe stosować zasadę pomocniczości w porządku kościelnym, z wyłączeniem spraw *iure divino* należących do osób, które przyjęły cenia. Stąd konieczność badania, które akty wymagają święceń, a które mogą podjąć wierni. Zasada pomocniczości i podstawowe prawa wiernych oraz sposób ich ochrony prawnej winny być ujęte w prawie kościelnym

L. J. Munoz-Alonso, profesor nauk politycznych na uniwersytecie w Ibadan (Nigeria), w artykule *Tres principios en la teoria politica de la cristiandad medieval* wydobywa *leitmotiv* średniowiecznego chrześcijaństwa: jedność, pokój, sprawiedliwość.

Obydwa tomy zawierają po kilkadziesiąt recenzji, przy czym wzięto na warsztat najciekawsze pozycje współczesnej kanonistyki. Z autorami niektórych omawianych dzieł przeprowadzono wywiady (J. Hervada, P. Lombardia, W. Bertrams).

Dodać trzeba, że redakcja *Ius canonicum* wydała w r. 1971 osobny, dodatkowy zeszyt poświęcony schematowi prawa fundamentalnego. Zeszyt ten, liczący 226 stron, przynosi piętnaście artykułów komentujących schemat prawa fundamentalnego. Wszystkie artykuły są napisane przez profesorów i asystentów wydziału prawa kanonicznego uniwersytetu w Pamplonie. Oprócz walorów kanonistyczno-naukowych przedstawiają one piękny owoc dobrze ukierunkowanej pracy.

Ks. Remigiusz Sobański